

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Навчально-науковий інститут української філології та журналістики
Кафедра української мови

Дипломна робота
магістра

З теми: **ФРАЗЕОЛОГІЯ ХУДОЖНІХ ТВОРІВ СУЧАСНИХ
ПОДІЛЬСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ: ЛІНВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ
АСПЕКТ**

Виконала:
Здобувачка другого
(магістерського) рівня вищої
освіти Ukr1-M22 групи
галузі знать 01 Освіта/
Педагогіка спеціальності 014
Середня освіта
(Українська мова і література)
Желізник Марія Михайлівна

Керівник: Коваленко Н. Д., доктор
філологічних наук, доцент
кафедри української мови

Рецензент: Починок Л. І., кандидат
філологічних наук, доцент
кафедри історії української
літератури та компаративістики

Зміст

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ІСТОРИЧНИЙ ТА ЛІТЕРАТУРНО-КРИТИЧНИЙ ДИСКУРС ПРОБЛЕМИ.....	6
1.1 Аналіз критичних студій про літературну творчість Подільських письменників	6
1.2. Історичний дискурс розвитку літератури Поділля другої половини ХХ – початку ХІ століття	12
РОЗДІЛ 2. ФРАЗЕОЛОГІЧНІ ОДИНИЦІ У ПРОЦЕСІ НОМІНАЦІЇ.....	21
2.1. Адвербіальні фраземи	21
2.2. Дієслівні фразеологічні одиниці.....	27
2.3. Субстантивовані стійкі сполучення слів	44
2.4. Ад’єктивні фразеологізми	49
2.5. Інтер’єктивні фраземи	52
РОЗДІЛ 3. МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ЛІТЕРАТУРИ РІДНОГО КРАЮ ТА ФРАЗЕОЛОГІЇ У СТАРШІЙ ШКОЛІ.....	56
3.1. Проблема вивчення літератури рідного краю	56
3.2. Структура, зміст, методи і типологія занять літератури рідного краю. Приклад завдань на опрацювання фразеологічних одиниць	59
ВИСНОВКИ	68
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	74

ВСТУП

Актуальність теми. Дипломна робота присв'ячена аналізу фразеологічних одиниць у творах сучасних Подільських письменників. Дослідження стійких сполучень слів української мови на основі літературних текстів сприяє вивченню форми, змісту і динаміки фраземіки, визначенню її потенціалу і можливих трансформацій.

Вивчення фразеології відіграє важливу роль в осмисленні національно менталітету народу і його культури. Вона вивчається у мовознавстві за допомогою двох підходів: 1) аналіз ФО у межах утворюваної ними підсистеми; 2) аналіз співвідношення фразем і одиниць різних рівнів мовної структури.

Оскільки стійкі сполучення слів мають складні міжрівневі зв'язки, варто приділяти увагу їх семантичним, граматичним особливостям, адже у мові всі явища взаємопов'язані і взаємозумовлені, тож можна чітко дослідити логіко-лінгвальний механізм утворення.

Складність частиномовної приналежності фразем полягає у міжрівневих взаємовпливах, які проявляються на етапі становлення і функціонування ФО. Тому у роботі проаналізовані категоріальні ознаки стійких сполучень слів та їх семантику.

Мета роботи полягає в аналізі семантико-синтаксичних і лексико-семантичних аспектів використання фразеологічних одиниць у художніх текстах на основі матеріалів сучасних українських письменників Поділля (Ольги Ткач, Ігоря Римарука, Павла Гірника, Віталія Мацько, Миколи Федунця, Мар'яна Красуцького, Миколи Мачківського та ін.) і потребує виконання таких **завдань**:

1. Дослідити взаємодію лексико-семантичних і морфологічних явищ у процесі виникнення і функціонування фразеологічних одиниць.
2. З'ясувати граматичні особливості фразем.

3. Проаналізувати номінацію стійких сполучень слів.
4. Дослідити види трансформації фразеологізмів та вживаність таких мовних одиниць у художньому тексті.
5. Вивчити літературно-критичні джерела про мову творів Подільських письменників.
6. Простежити розвиток літературного процесу Поділля кінця XX – початку XI століття.
7. З'ясувати особливості організації уроків літератури рідного краю.
8. Розробити навчально-методичні рекомендації з вивчення фразеологізмів та літератури рідного краю у закладах загальної середньої освіти.

Об'єктом дослідження є фразеологічні одиниці в художніх творах сучасних Подільських письменників.

Предмет дослідження є семантико-синтаксичні і лексико-семантичні аспекти стійких сполучень слів авторів Поділля.

Матеріал дослідження – твори сучасних подільських письменників (Ольги Ткач, Ігоря Римарука, Павла Гірника, Віталія Мацько, Миколи Федунця, Мар'яна Красуцького, Миколи Мачківського та ін.)

Наукова новизна дипломної роботи полягає в тому, що в ній уперше в українському мовознавстві здійснено дослідження фразеологічних одиниць на матеріалі сучасних Подільських письменників; з'ясовано їх типологію, семантичні та морфологічні особливості і частоту вживання; охарактеризовано семантико-синтаксичні і лексико-семантичні аспекти використання фразеологічних одиниць.

Практичне значення роботи. Матеріали дослідження можуть бути використані у практиці викладання освітніх компонентів «Фразеологія», «Діалектологія», «Лінгвістичний аналіз художнього твору» у закладах вищої освіти, у створенні спецкурсів з вивчення фразеології, лінгвістичного аналізу тексту, у підготовці студентами курсових і дипломних робіт, а також на

уроках української мови в старших класах закладів загальної середньої освіти.

Апробація результатів дослідження. Результати роботи доповідалися під час наукових конференцій студентів і магістрантів Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка за підсумками НДР у 2023-2024 навчальних роках.

Обсяг і структура дипломної роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Основний текст викладено на 73 сторінках, загальний обсяг роботи 80 сторінок.

ВИСНОВКИ

Отже, плеяда визначних українських письменників творчо поєднала свою долю з Поділлям. Автори працювали з гумористичними жанрами, творили в еміграції, активно римуvalи поезію та пробували себе у драмі. Не зважаючи на складний період життя, у якому вони були змушені творити художні твори, письменники були знані регіонально на Поділлі та на рівні України загалом.

Микола Магера, Василь Кравчук, Роман Болюх, Роман Юзва, Олександра Ванжула, Борис Мамайсур, Петро Карась, Леонід Закордонець, Віталій Нечитайло, Микола Мачківський, Мар'ян Красуцький, Микола Федунець, Марія Бабенко, Петро Ящук, Іван Іов, Михайло Стрельбіцький, Віталій Мацько, Галина Панчук, Василь Горбатюк, Павло Гірник, Ігор Римарук, Оксана Радушинська, Ольга Ткач та інші плідно працювали в царині літератури. Вони зробили вагомий внесок у творчу спадщину Поділля, сприяли розкриттю різноманітних тем, проблем сучасності.

Велика кількість авторів, рецензентів і критиків досліджувала їх напрацювання. Більшість публікацій було написано колегами, друзями, земляками і опубліковано у місцевих газетах, журналах, наукових збірках.

Література Поділля багата на ліричні жанри (балада, елегія, романс, газель, пісня, вірш), малі (новела, оповідання) і великі (роман, поема) жанри епосу. Окремо виділяються гумористичні твори Петра Савчука, роман Миколи Мачківського «До вежі черленої», поезії Йосипа Осецького і паліндроми Івана Іова.

Дипломна робота присвячена аналізу фразеологічних одиниць у художніх творах сучасних письменників Поділля. Проте існує певні труднощі в інтерпретації фразем, оскільки автор надає їм специфічного значення або використовує у несподіваних контекстах, змінює або посилює їхню семантику.

Тому інтерпретації стійких сполучень слів важливо не лише звертатися до словникових значень, але також розглядати їх у контексті твору, звертатися до специфічного мовленнєвого коду автора та враховувати можливість метафоричності і багатозначності.

Фразеологічні одиниці у літературі Поділля містять чимало образів та мотивів, в основі яких лежать не буденні, профанні уявлення про світ і його елементи, притаманні сучасній людині, а специфічні, вироблені за довгу історію народу форми і способи інтерпретації дійсності, що вже перестали бути актуальними і зберігаються як певні світоглядні релікти і можуть бути реконструйовані на основі масиву даних фольклору, обрядовості і подібних джерел.

Стійкі словосполучення з узагальнено-предметною семантикою називаються субстантивованими. Їм властиві морфологічні категорії роду, числа, відмінка. Категорія роду фразеологізмів іменникового походження поділяється на ФО чоловічого та жіночого родів. Процес номінації явищ об'єктивної дійсності реалізовує граматичне число. Категорія відмінка у фраземах виражає генетичні взаємовідношення між її компонентами, що зумовлюється взаємозв'язками предметів позначуваної дійсності.

Тому граматичні категорії в іменникових стійких сполуках слів залежать від взаємодії морфологічних, семантичних і синтаксичних факторів, адже вони створюють особливі умови творення фразеології загалом.

Приналежність словосполучень до адвербіальних ФО визначається структурно-граматичною моделлю, смисловою і граматичною ідіоматизацією. Ці передумови формують структурні типи фразем, їхні граматичні і семантичні властивості.

За синтаксичною моделлю прислівникові стійкі словосполучення поділяються на два види: 1) побудовані за схемою речень, 2) побудовані за схемою словосполучень. Фраземи, які мають непередикативну структуру є прийменникового-відмінкового походження, прийменниково-іменникового і безприйменникового.

Зважаючи на вид семантико-граматичної домінанти адвербіальні фразеологізми можна поділити на якісно означальні, кількісно-означальні, способу дії й обставинні (місця, часу, мети, причини, умови).

Варто зауважити, що вивчення фразеології також відіграє важливу роль в осмисленні національно менталітету народу та його культури, а фраземіка загалом дає змогу цілісно відтворити дійсність сучасних Подільських письменників, їх внутрішній стан та особливості експресивно-емоційного мовлення.

Дієслівним фразеологічним одиницям з узагальненою семантикою процесуальної ознаки властиві граматичні категорії виду, стану, способу, особи, часу. У реченні згадані стійкі словосполучення виконують роль головного члена односкладного речення або присудка.

Унаслідок взаємодії семантичного, морфологічного і синтаксичного факторів утворюються різні ознаки дієслівних фразем. Проте якщо граматичним центром виступає дієслово, а категоріальне значення процесуальності зникає, то таке фразеологічне утворення переходить до прислівникового виду, тобто позбавляється статусу дієслівного.

Вивчення фразеології з дієслівним компонентом загалом важливе зі сторони видової кореляції, оскільки лексичні одиниці з морфологічними ознаками піддаються впливу фразеологічного рівня, і хоч належать до дієслівних одиниць, семантично можуть відноситися до фразем прислівникових та ін.

Жива динамічність дієслівної фраземи реалізується за умови утворення протиставлених форм минулого, майбутнього і теперішнього часів (хоча повної часової парадигми не спостерігається).

Також важливо зауважити, що стійкі сполуки слів у семантичному відношенні еквівалентні одному слову, тому вони посідають проміжне місце у лексиці, оскільки за будовою нагадують систему синтаксичну, а за умовами функціонування – значеннєву.

Ад'єктивними називають фразеологізми, яким притаманне категоріальне значення атрибутивності. У реченні прикметникові ФО виконують роль іменної частини складеного присудка або неозначеного означення.

Класичними прикметниковими фраземами є утворення з головним компонентом у ролі якісного прикметника. У сучасній українській мові таких фразеологізмів мало (11%), адже синтаксична сполучуваність прикметника, де б він був граматичним ядром, має обмежені можливості. Не більш вживаними є ФО, які побудовані за схемою «іменник + порівняльний зворот» (9% від усіх ад'єктивних фразем).

Ад'єктивні фраземи варто розглядати як багатозначні утворення, адже прикметникові ФО за певних обставин можна відносити до прислівникових. Під час аналізу таких утворень важливо визначати їх частиномовну приналежність.

Інтер'єктивні фраземи виражають почуття носія мови у художньому тексті та усному мовленні. Вони не називають предмет, явище чи дію, тобто не виконують номінативної функції. Головне призначення вигуківих ФО – вираження почуттів, емоцій, переконань. Їх можна поділити на: емоційні, імперативні, форми соціального етикету.

У відсотковому співвідношенні фразем емоційного значення в українській мові найбільше. Це пояснюється національними особливостями носіїв мови, зокрема великим зацікавленням в оцінюванні ситуацій, формулюванні ставлення до подій у світі, аналізі думок співбесідника і навіть в акумулюванні погроз.

Інвективні лексичні компоненти часто є складниками інтер'єктивних ФО, що створює підвищену емоційність висловлювання. Варто зауважити, що згадані ЛО в процесі формування стійких словосполучень втрачають первинну семантику і утворюють немотивовану сему.

Проблема сучасного уроку літератури рідного краю є актуальною і вимагає системного підходу для її вирішення. Серед можливих напрямків та методик, які можуть допомогти у покращенні ситуації виділяють:

- Інтеграція технологій в навчання.
- Збереження традицій позакласного читання.
- Активне залучення вчителів та батьків.
- Створення інтерактивних уроків.
- Підтримка вчителів у професійному розвитку.

Перераховані методи і підходи спрямовані на створення цікавого, педагогічно ефективного та сучасного уроку вивчення літератури рідного краю в закладах загальної середньої освіти.

Проблема організації згаданого уроку є актуальною і важливою для розвитку читацької компетентності та формування цінних особистісних якостей учнів 9-11 класів.

Також варто зауважити, що українська фразеологія надзвичайно багата і різноманітна за своїм складом, має потужний стилістичний потенціал. Утім у своєму мовленні учні рідко вживають прислів'я, приказки, крилаті вислови, часто не розуміють їх значення. Місцевий фразеологічний матеріал є тим опертям, яке спонукатиме школярів поповнити свій активний фразеологічний словник.

Розробка програми літератури рідного краю та підготовка вчителів до впровадження інтерактивних методів навчання – це важливий етап у покращенні якості літературної освіти.

Щоб вирішити проблему вивчення згаданих творів необхідно:

1. Опрацювати навчальні плани (визначити основні цілі та завдання вивчення літератури рідного краю).
2. Розробити перелік альтернативних творів для кожного класу (врахувати різноманіття жанрів та стилів, включити твори різних напрямків, щоб відобразити багатогранність літературної спадщини).

3. Застосовувати інтерактивні методи (обговорення, проектна робота, групова робота тощо.).
4. Використовувати сучасні технології для залучення учнів, такі як відеопрезентації, віртуальні екскурсії тощо.
5. Працювати над фразеологічним словничком (розробити вправи та завдання для систематичного вивчення фразеологізмів).
6. Підготувати вчителів (провести тренінги, семінари; сприяти обміну досвідом).
7. Розробити критерії оцінювання, які враховують багатоаспектність роботи здобувачів освіти.
8. Забезпечити вчителів необхідними матеріалами, підручниками та онлайн-ресурсами для ефективного проведення уроків.
9. Впроваджувати зміни (вивчати результати і вносити необхідні корективи в програму, враховувати відгуки вчителів і учнів).

Перераховані пропозиції сприятимуть модернізації уроків літератури рідного краю та вирішать основні проблеми викладання згаданого матеріалу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Академічний тлумачний словник української мови. URL : <http://sum.in.ua/>
2. Алефіренко М. Ф. Теоретичні питання фразеології. Харків : Вид-во при Харк. ун-ті, 1987. 137 с.
3. Андрішко О. Зрощення у збірці Івана Іова «Періодична система слів». *Культура слова*. 2020. Вип. 92. С. 123–133.
4. Анісімова Н. П. «У цьому світі, де тебе нема...» : художня версія екзистенціальних мотивів у ліриці Ігоря Римарука» URL : https://philol.vernadskyjournals.in.ua/journals/2021/6_2021/part_2/29.pdf
5. Білоноженко В. М. Словник фразеологізмів української мови. Київ : Наук. думка, 2008. 1104 с.
6. Блажевич Ю. І. Воєнна тематика у творчості подільських письменників. Хмельницькі краєзнавчі студії : науковокраєзн. зб. Хмельницький, 2015. Вип. 5. С. 13–22.
7. Бондаренко Т. Шкільне краєзнавство у змісті історії педагогіки України. Історія педагогіки у структурі професійної підготовки вчителя : збірник наукових праць Кам'янець-Подільського державного педагогічного університету. Вип. 3. Кам'янець –Подільський : Абетка Новва, 2002. Т.2. С.87–94 .
8. Бугрій В.С. Становлення та розвиток системи краєзнавчої роботи в школах північно-східної України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. Наук : спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки». Житомир, 2006. 20 с.
9. Бурташов Г. Він чесно служив поетичному слову [Р. Юзва]. *Нова Зоря*. 2010. № 23. С. 11.
10. Венжинович Н. Ф. Про концептуальний зміст лексичних і фразеологічних одиниць. *Вісник Запорізького національного університету. Філологічні науки*. 2006. Вип. 2. С. 43–47.

11. Використання фразеологізмів у творах письменників Кіровоградщини : науково-методичний посібник для вчителів української мови і літератури / за наук. ред. О. М. Вікторіної. Кропивницький : КЗ «КОШПО імені Василя Сухомлинського», 2017. 88 с.
12. Ганич Д. І., Олійник І. С. Словник лінгвістичних термінів. Київ : Вища школа, 1985. 360 с.
13. Гірник П. Просвітається : поезії. Київ : Унів. вид-во «Пульсари», 2009. 376 с.
14. Глухова Л. Серпневі мотиви зустрічі «соняхівців». *Дунаєвецький вісник*. Хмельницький, 2011. С. 13–14.
15. Горбатюк В. Слово і меч : роман. Київ : Ярославів Вал, 2013. 512 с.
16. Горбатюк В. Тенета 30-х : художньо-документальна проза. Хмельницький : Міська друкарня, 2003. 95 с. 25.
17. Горбатюк В. У слові – назавжди. Поділля в письменницьких долях: повісті, оповідання. Хмельницький : Цюпак А. А., 2019. 252 с.
18. Демська-Кульчицька О. М. Фразеологія : посібник-довідник. Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2008. 76 с.
19. Демський М. Суть фраземи, її ономазіологічні функції й особливості номінації. *Записки Наукового товариства імені Тараса Шевченка. Праці філологічної секції*. Львів. 224. С. 240–265.
20. Добровольський В. Шевченко йде дорогами доби. Проскурів. 2014. № 11. С. 14.
21. Ефективні технології навчання у лінгвістичній підготовці майбутніх фахівців: монографія / О. Семеног та ін. Суми : Вид-во СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2017. 376 с.
22. Загороднюк О. І. Творчий дух у поезіях Йосипа Осецького. *Вивчаємо українську мову та літературу*. Харків : ТОВ «Видавнича група «Основа», 2020, № 19. С. 92–95
23. Камінська Н. Мар'ян Красуцький: письменник, журналіст, людина : Край Кам'янецький. 2018. 19 січ. С. 2.

- 24.Коваленко Н. Д. Відображення родинної обрядовості у фраземіці сучасних говірок. Соціокультурні та комунікативні аспекти функціонування мовних одиниць : матеріали Міжнародної науковопрактичної конференції з нагоди ювілею доктора філологічних наук, професора Катерини Григорівни Городенської. Київ : Міленіум, 2018. С. 122–124.
- 25.Коваленко Н. Д. Мовний світ М. Матіос: регіональний аспект. *Вчені записи Кримського федерального університету імені В. Вернадського. Філологічні науки*. 2011. № 2–1. С. 113–117.
- 26.Коваленко Н. Д. Народно-розмовна основа мовотворчості Лесі Українки (на матеріалі драматичної поеми «Бояриня»). Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Том 2. 2005. №. 4 С. 3–6.
- 27.Коваленко Н. Д. Порівняння в національній призмі художнього мовлення Ірини Вільде. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка : Філологічні науки*. № 21. 2010. С. 15–153.
- 28.Коваленко Н. Д. Семантико-граматичні параметри фразем в оповіданні П. Куліша «Гордовита пара». Проблеми філології та культури : Україна – Польща : зб. наукових праць українських та польських вчених. Том 1. 2016. С. 241–246.
- 29.Коваленко Н. Д. Сучасні фразеологічні словники українських говірок. Актуальні проблеми філології і професійної підготовки фахівців у полікультурному просторі: матеріали III Міжнародної науковопрактичної конференції. Одеса, 2017. С. 46–48.
- 30.Коваленко Н. Д., Мозолук О. М. Старослов'янізми в творі «Синій зошит. Аркуші днів світящих» Мирослава Дочинця. *Вчені записки*. Том 32. № 3. 2021. С. 16–21.

31. Комаренець І. В. Художньо-стильова еволюція Ігоря Римарука. *Наукові записи*. С. 33–39. URL : <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/4b3861b4-b91a-4c66-baa7-f092efe44ebf/content>
32. Красуцький М. Грона калини червоні. Кам'яне-Подільський : ПП «Медобори-2006», 2012. 150 с.
33. Красуцький М. Праця, що у творчість перейшла. Подільські вісті. 2012, 24 квіт.
34. Кульбовський М. Багатогранність палітри Василя Кравчука. *Проскурів. Хмельницький*, 2010. С. 9–10.
35. Кульбовський М. З Подільського кореня: книга п'ята. *З подільського кореня*. Хмельницький : Цюпак, 2009. С. 236.
36. Кульбовський М. М. Палітра душі Йосипа Осецького. *Проскурів*. 2018. № 49. С. 14.
37. Лісова М. Мета уроків з літератури рідного краю – поєднати образне мислення з логічним. *Сіл. шк.*, 2001. № 20–21.
38. Література рідного краю : Навчально-методичний посібник / Н. Марченко. Біла Церква, 1997. 44 с.
39. Література рідного краю : посібник–хрестоматія / За ред. О. Кухар-Онишка, Л. Старовойт, А. Ситченка. Миколаїв, 1993. 183 с.
40. Літературна Хмельниччина 20 ст. / упор. М. Ф. Федунець. Хмельницький, 2005. 607 с.
41. Мачківський М. А. Живи – як сад ... : твори і дні письменника Мар'яна Красуцького. Хмельницький : Поліграфіст, 2007. 192 с.
42. Мачківський М. До вежі черленої (роман-життєпис) / за ред. В. С. Кривошия, М. Ф. Федунець. Хмельницький : Поділля, 2005. 448 с.
43. Мачківський М. Золотий ранет : з нагоди 75-річ. ювілею письменника Мар'яна Красуцького. *Українська літературна газета*. 2018. № 2. С. 16–17.

- 44.Мачківський М. Микола Мірошніченко «Ловець обріїв або Портрет поета в обрамленні степового трикутника» / ред. Кривошия В. С., Федунець М. Ф. Хмельницький : Поділля, 2005. 485–487 с.
- 45.Мачківський М. Чи стане Віталік вершником. *Літературна Україна*. 1997. 25 верес. С. 4.
- 46.Моренець В. Національні шляхи поетичного модерну. Київ : Основи, 2002. 327 с.
- 47.Олійник В., Кушнір В. Микола Магера : нариси, статті, рецензії, відгуки, листи, методичні розробки, основні дати життя і творчості / упоряд. В. Олійник, В. Кушнір. Хмельницький : Поділля, 1997. 80 с.
- 48.Освітні технології : Навч.–метод, посібник / О. Пехота, А. Кіктенко, О. Любарська та ін. Київ : А.С.К., 2001. 256 с.
- 49.Осецький Й. Грона любові / за ред. В. Касакович. Сімферополь : Доля, 2004. 116 с.
- 50.Петровчук Л. Розвиток у школярів інтересу до вивчення діалектного матеріалу і фразеологічних засобів мови. *Українська література в загальноосвітній школі*. Київ : ТОВ «Редакція журналу «Дивослово», 2016. № 10. С. 7–9.
- 51.Петроченко С. Фразеологізми та лексичне значення їх. *Українська література в загальноосвітній школі*. Київ : ТОВ «Редакція журналу «Дивослово», 2016. № 5. С. 17–20.
- 52.Письменники Хмельниччини : довідник Хмельницької обласної організації Національної Спілки письменників України / Відп. за випуск Василь Горбатюк. Хмельницький : Поліграфіст-2, 2014. 291 с.
- 53.Пісоцька Л. С., Дарманська І. М. Поетичні стежки Йосипа Осецького. *Духовні витоки Поділля : письменники в історії краю*. Хмельницький, 2020. С. 23–25.
- 54.Прокопчук В. С. Учений, педагог, краєзнавець (до 60-річчя доктора філологічних наук В. П. Мацька). Краєзнавець Хмельниччини :

- науково-краєзнавчий збірник. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Под. нац. університет імені Івана Огієнка, 2012. Вип. 3. С.118–128.
- 55.Рарицький О. Художньо-документальна проза як метажанр: проблема рецепції та інтерпретації, особливості вияву й функціонування. Слово і час. 2014. №11. С. 37–48.
- 56.Рис Г. «Повстане слово проти зла і сквери...» : про творчість поета Р. Юзви. *Перевал*. 2011. № 2/3. С. 500–509.
- 57.Романюк М. Оратаї журналістської ниви : укр.редактори, видавці, публіцисти. Львів, 2002. С.132–133.
- 58.Семенов О. М. Мовнокомунікативна особистість учителя й учня у художньо-педагогічному дискурсі: навч.посіб. Суми : Вид-во СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2017. 260 с.
- 59.Сердунич Л. А. Творчий світ краєзнавця, поета, дослідника В. П. Мацька. *Науковий вісник «Стародавній Меджибіж в історико-культурній спадщині України»*. Хмельницький. 2009. С. 269–272
- 60.Серія «Видатні особистості Хмельниччини». Члени Національної спілки письменників України : Хмельницька область. 2019. С. 3–228.
- 61.Скрипник Л. Г. Фразеологія української мови : монографія. Київ : Наук. думка, 1973. 278 с.
- 62.Стукан Г., Глушко Л. Метафори-синестезії у поетичних збірках Оксани Радущинської. *Філологічний дискурс*. 2018. Вип. 7. С. 247–255.
- 63.Сучасна українська літературна мова: підручник / А. П. Грищенко, Л. І. Мацько, ін.; за ред. А. П. Грищенка. Київ : Вища шк., 2002. 439 с.
- 64.Сучасні письменники України : бібліографічний довідник / упор. А. Гай. Київ : Київське обласне творче об'єднання «Культура», 2011. 587 с.
- 65.Теленько Б. До літературного портрета Василя Горбатюка. *Проскурів*. 2015. № 52. С. 15.
- 66.Ужченко В. Д. Фразеологія сучасної української мови. Київ : Знання. 2007. 494 с.

67. Українська мова. Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / за ред. С.Я. Єрмоленко. Київ : Либідь, 2001. 224 с.
68. Фарина І. Знайти найцінніше у течії думки. *Подільські вісті*. 2016. 18 жовт. С. 4
69. Федунець М. Ф. Болюх Роман Іванович. Енциклопедія Сучасної України. Київ : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2004. URL : <https://esu.com.ua/article-36809>
70. Федунець М. Ф. Неповторне. Поезії. Хмельницький : Поділля, 1995. 400 с.
71. Шуляр В. Сучасний урок української літератури : монографія. Миколаїв : Іліон, 2014. 553 с.
72. Шуляр В. Сучасний урок української літератури : теорія, методика, технологія : монографія. Миколаїв : Іліон, 2012. 876 с.
73. Шуляр В., Островна С. Технологія уроку літератури рідного краю. *Українська література в загальноосвітній школі*. № 4. Київ, 2015. С. 41–43.
74. Щепна І. «Голоси», «видіння і відлуння» постмеморії в поезії Ігоря Римарука. Слово і час. 2017. № 4. С. 90–97.
75. Щепна І. «Ерос тут не живе. Розкриває обійми танатос...». *Українське літературознавство*. 2017. Випуск 82. С. 175–189.